Nr 1786

av herr Eriksson i Bäckmora m. fl.
i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 111 angaende regional utveckling och hushallning med mark och vatten.

I proposition 1972:111 bil. 2 och 3 angående regional utveckling och hushållning med mark och vatten ingår under punkt 2.3.3.6 ett avsnitt, som gäller älvdalarna och vattenkraftsutbyggnad. Propositionen hänvisar till rapporten Hushållning med mark och vatten (SOU 1971:75), vari föreslogs att utbyggnadsplaner i huvudvattendragen – med biflöden – fr. o. m. Indalsälven t. o. m. Dalälven samt Klarälven prövas i en särskild utredning, och framhåller att detta förslag fått stöd av de remissinstanser som yttrat sig i frågan. Civilministern biträder i propositionen förslaget i rapporten och anför att han beträffande de södra huvudälvarna erhållit Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla en sakkunnig för att verkställa den utredning som föreslagits i rapporten. Enligt uppgift av riksdagens upplysningstjänst har sakkunnig redan tillkallats och utredningsdirektiv utfärdats.

En av de berörda och i utredningsdirektiven nämnda älvarna är Ljusnan som i dag redan är utbyggd med tolv kraftverk mellan Långå och Ljusnefors men som är opåverkad av utbyggnader mellan Laforsen och Arbråsjöarna, den s. k. Mellanljusnan. Denna älvsträcka, ca 52 km, är den längsta fallsträckan söder om Vindelälven som ännu är outbyggd. Ljusnan rinner här genom ett landskap som karakteriseras av forsar och sel, höga nipstränder inom den övre delen och folkrik kulturbygd inom den nedre med Ljusdal och Färila belägna, där älven bildar längre sammanhängande lugnvatten.

För denna älvsträcka föreligger numera ansökan i vattendomstolen om en utbyggnad omfattande fyra kraftverk. En utbyggnad av dessa planerade kraftverk skulle medföra svåra och för framtiden bestående ingrepp med oersättliga konsekvenser för landskapsbild och friluftsliv. Mellanljusnans dalgång genom Färila och Ljusdals tätorter har som riksintresse för det rörliga friluftslivet i naturvårdsverkets dataredovisning till utredningen Hushållning med mark och vatten (SOU 1971:75) beskrivits med följande citat:

"Värdefull och vacker kulturlandskapsmiljö utmed älven. Betydande turistregion, belägen pa lämpligt avstånd fran mellansveriges tätortscentra. Den s. k. XY-utredningen har därför funnit Ljusnans dalgång vara den region till vilken man i första hand fortsättningsvis bör koncentrera insatser för turism och friluftsliv. Dalgangen rymmer många från turist- och friluftssynpunkt värdefulla objekt och områden."

Utbyggnadsplanerna i Mellanljusnan har också framkallat en osedvan-

ligt stark folkopinion. På namnlistor har ca 23 000 personer protesterat mot utbyggnad, därav närmare 60 % av kommunens befolkning över 15 år. Ljusdals kommunfullmäktige har i sitt yttrande avstyrkt utbyggnad. Dessutom har en neutral undersökning gjorts av Sociologkonsult i Uppsala beträffande opinionsläget i trakterna kring Mellanljusnan. Inte oväntat gav den till resultat att av de tillfrågade var 64,5 % emot en utbyggnad, 15,3 % var för och 20,2 % förklarade sig ej ha tagit ställning. Naturvårdsverket och kammarkollegiet har i remissvar avstyrkt utbyggnad.

Naturvårdsverket har i sitt remissvar pekat på de stora värden som en outbyggd älvsträcka i Mellanljusnan representerar och anfört bl. a. följande: "För friluftslivet har Mellanljusnan stor betydelse. Detta värde grundar sig på en landskapsmiljö som blir alltmer sällan förekommande. Det naturliga landskapet medger i ojämförligt högre grad framkomlighet och naturupplevelse än den dämda älven."

Den alltmer tilltagande stressen i arbetslivet gör att människor som i sitt dagliga arbete är bundna till kontor och verkstadsgolv gärna begagnar fritiden att söka avkoppling och vila i en orörd natur för att uppleva alla dess skönhetsvärden. Som redan nämnts rymmer Mellanljusnan en mycken het av dessa värden. Många av dessa skulle gå förlorade om kraftverksutbyggnader tillåtes ske.

Inte minst dagens ungdom med sitt växande intresse för miljövård kräver att det nutida samhället åt framtidens generationer bevarar de värden som det orörda naturlandskapet och kulturlandskapet representerar. Mot detta skall givetvis ställas de ekonomiska värden som älvsträckan representerar vid en utbyggnad, men dessa synes i sammanhanget vara mindre betydelsefulla jämfört med de kultur- och naturskyddsvärden som vid en exploatering skulle gå förlorade.

Naturvårdsverket har i detta sammanhang framhållit att den energiproduktion som de projekterade anläggningarna skulle ge endast utgör ett obetydligt tillskott till landets energiförsörjning. Den skulle efter en eventuell utbyggnad svara mot endast 0,5 % av elenergibehovet och kan därför på goda grunder sägas vara margineli.

Som stöd för denna uppfattning kan vidare åberopas riksplanerapporten Hushållning med mark och vatten, kap. 22.5, s. 390:

"En fortsatt vattenkraftsutbyggnad ger ett ringa bidrag till kraftförsörjningen. Restriktivitet mot en fortsatt utbyggnad är motiverad mot bakgrund av de starka skyddsintressen som redovisas för älvarna. Sysselsättningspolitiska motiv utgör i flera fall huvudargumentet för utbyggnad av vattenkraftanläggningar. I ett längre tidsperspektiv får dock sysselsättningseffekterna mindre betydelse. De negativa miljöeffekterna består däremot på lång sikt. Det finns därför anledning att i första hand välja andra sysselsättningspolitiska åtgärder."

Mot bakgrund av de sakuppgifter som presenterats för och emot en utbyggnad av Mellanljusnan finner vi att skälen mot en utbyggnad är klart övervägande.

Som tidigare framhållits har chefen för civildepartementet erhållit

Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla en sakkunnig för att verkställa den utredning som föreslagits i riksplanerapporten beträffande utbyggnadsplaner i södra Norrlandsälvarna, och det finns all anledning att alla planer på kraftverksutbyggnader i de nämnda älvarna inklusive Mellanljusnan får vila i avvaktan härpå.

Med hänvisning till det anförda hemställes

att riksdagen i sitt yttrande över det av civilministern anmälda förslaget till riktlinjer för "Hushållning med mark och vatten" måtte i fråga om älvdalarna i södra Norrland uttala sig i enlighet med vad i motionen anförts.

Stockholm den 14 november 1972

JOHN ERIKSSON (c)
i Bäckmora

OLLE WESTBERG (fp)
i Ljusdal

BERTIL MABRINK (vpk)

MARTIN OLSSON (c)
i Sundsvall

BERTIL JONASSON (c)

ROLF WIRTÉN (fp)

PER-OLOF STRINDBERG (m)

GUNNAR BJÖRK (c)
i Gävle

GUNNEL JONÄNG (c)

TORE NILSSON (m)
i Agnäs

NILS HÖRBERG (fp)

BERTIL ÖHVALL (fp)

OLOF JOHANSSON (c)
i Stockholm